

Weer *José Fernanda* loos

De overlevingsstrijd van een mishandeld kind

De namen in dit boek zijn uit privacy-overwegingen gewijzigd.

Meer weten over deze auteur?
Zie www.uitgeverijdekring.nl

© 2014 José Fernanda
Alle rechten voorbehouden

Ontwerp omslag en binnenwerk: Anthon Fasel
Omslagfoto: ©iStock.com/Klubovy
Auteursfoto: privécollectie José Fernanda

NUR 402 waargebeurde verhalen
ISBN 978 94 91567 52 0
www.uitgeverijdekring.nl
www.josefernanda.com

Dit boek is ook verkrijgbaar als eBook

Geen gevoel

Voor mijn zesde verjaardag krijg ik van de buurvrouw muizen. Buurvrouw, die wij tante Rietje noemen, is een klein vrouwtje en meestal gekleed in een gebloemde jasshort. Omdat ze moeder helpt met poetsen en boodschappen doen is ze altijd druk in de weer. Soppend en boenend zingt ze onbegrijpelijke liedjes over de zee en nooit weerkerende mannen.

Soms roept ze me vanuit haar kleine achtertuin, maar net met haar hoofd en schouders boven de heg uitstekend. Als ik dan naar haar toe huppel, geeft ze me een kommetje met dikke melkvelen: 'Dit is voor jou, jonkie.' Ze lacht haar kleine spitse tandjes bloot. Tante Rietje heeft een zoontje van mijn leeftijd, Josje. Met hem kijk ik 's woensdagmiddags in hun kleine voorkamer naar Dappere Dodo en dan brengt ze ons zelfgebakken frites in een van krantenpapier gevouwen puntzak.

Tante Rietje geeft me de muizen met drie klapzoeenen erbij. Het zijn witte muizen in een glazen bak vol houtkrullen: 'Voor je verjaardag, lief jonkie, en er goed voor zorgen hoor.'

Moeder werpt een blik in de bak en zegt met een vies gezicht: 'Wat een stinkbeesten, ik zet ze straks in de kelder, muizen horen niet in de keuken.'

Moeder en tante Rietje drinken glaasjes sherry aan de tafel. Ze praten met elkaar en letten niet meer op mij. Uit de radio klinkt langzame muziek.

Ik maak in de kelder een oud tafeltje leeg en zo, tussen de kolen, aardappels en weckflessen ontstaat mijn nieuwe wereld. Het is koud, vochtig en nogal donker daar beneden, maar ik ben toch blij met een plekje voor de muizen en mijzelf. Van een stapel oude kranten maak ik een krukje. Even later brengt moeder mijn mooie cadeau beneden. 'Gedverdemme, wat een griezels!'

Ze kijkt de andere kant op als ze de bak op het tafeltje zet.

Vanaf nu ga ik uit school direct de kelder in om voor mijn muizen te zorgen. Het zijn er intussen meer geworden. Als ik de bak schoonmaak, hevel ik elk diertje voorzichtig over in een oude pan, en ook de nestjes met de kleine roze friemelende babymuisjes verhuis ik behoedzaam. Ze hebben zulke mooie doorzichtige roze oortjes en heel fijne handjes met echte vingertjes, daar pakken ze stukjes eten mee en knabbelen dat zittend op.

Af en toe ververs ik de houtkrullen, die ik na school ophaal bij de timmerman. Hij maakt vaak hetzelfde grapje: 'Zo, kleine meid, heb je nog niet genoeg krullen?' en dan lacht ie hard.

Ik zing weleens liedjes voor ze: 'Piep zei de muis in het voorhuis, tralala hupsakee' en 'Hop Marjanneke'.

Mijn kleine vriendjes verschuilen zich graag in wc-rollen of omgekeerde doosjes waar ik een voordeur in geknipt heb. Aan een lange spijker die in de kelderdeur is geslagen, hangt een jutezak met oude kleren voor de voddenman. Ik zoek er zachte stoffen uit om kleine lapjes voor de nestjes van te knippen. De muizen verpluizen de stof net zolang tot er een donzig kuiltje ontstaat waar ze hun jonkies in leggen.

Als de bak weer schoon is, met nieuw eten en vers water, ga ik er op mijn krukje vlak voor zitten en kijk net zo lang naar de kleine houtkrullenwereld tot ik het koud heb. Dan ga ik naar de woonkamer, waar de andere familieleden zijn.

Ons gezin bestaat uit zeven personen. Vader is een grote man met weinig haar. In vergelijking met de andere vaders die ik zondags in de kerk zie, vind ik hem de knapste van allemaal. Hij is iets hoogs bij de politie en hij moet soms 's nachts of in het weekend werken. Daarom is hij wel vaak thuis op tijden waarop andere vaders naar hun werk zijn.

Op een avond zit ik in de keuken op de grond met mijn pop op schoot. Opa en oma zijn op bezoek met oom Paul en we hebben met z'n allen aan tafel gegeten. De drie mannen zijn blijven zitten om borreltjes te drinken en sigaren te roken. Daarna zijn ze in slaap gevallen op de stoelen die in een halve kring om de keu-

kentafel staan. Op de eerste stoel zit opa met een glimmend kaal hoofd. Het zakhorloge is uit zijn vestzakje gevallen en hangt bungelend langs de stoel, zijn kin steekt de lucht in. Uit zijn wijd opengevallen mond komen snurkgeluiden, maar niet de hele tijd door, af en toe, snurk, blaas, snurk. Naast hem zit oom Paul, zijn hoofd hangt voorover. Er loopt een straaltje spuug uit zijn mond, de handen rusten op zijn knieën. Op de derde stoel zit vader. Hij heeft zijn armen over zijn buik gevouwen en leunt met zijn hoofd achterover en met gesloten ogen tegen de muur. Hij heeft zo'n mooi gezicht. Gebiologeerd kijk ik naar hem. De klok aan de muur tikt hard in de stilte. Tik tak tik tak tik tak, en zo gaat het maar door. Tik tak tik tak, mijn vader is de knapste van allemaal.

Moeder is een mooie, deftige vrouw. Ze gaat iedere week op zaterdagmorgen naar de kapper om daar haar donkere lange haar te laten opsteken. Ze is veel met haar uiterlijk bezig. De kaptafel op de grote slaapkamer staat vol potjes en flesjes. Wanneer ze met haar gouden sieraden, haar glimmende hooggehakte schoenen, bijpassende handtas en haar hoge kapsel op straat loopt, kijken de mensen naar moeder om. Sommige mannen fluiten naar haar. Dan glimlacht ze met haar neus omhoog. Ik ben een beetje bang van moeder, ze kijkt me nooit aan en lijkt zo ver weg, hoog in de lucht in haar eigen parfumwolk.

Eigenlijk praat ze alleen maar met mijn oudste zus Els. Ze gaan samen winkelen, naar de film, modebladen bekijken of een 'terrasje pikken'.

Els heeft doorzichtig groene ogen en lang donkerrood haar. Ze kan zo goed leren dat ze op de MMS een klas heeft overgeslagen. Mijn ouders scheppen over haar op bij ooms en tantes, bij burens en de kaartvrienden. Iedereen moet weten dat Els bijzonder is en goede cijfers haalt.

'We mogen die Canadees wel dankbaar zijn,' vertelt moeder er soms bij.

Toen het nog oorlog was, woonden vader en moeder en de

kleine Els op een grote boerderij met ingekwartierde militairen. Er was een granaat de keuken ingevlogen en de Canadese soldaat heeft Els toen, met gevaar voor eigen leven, uit haar kinderstoel gegrist om daarna, in de tuin, boven op haar liggend de ontplofing af te wachten. Daarom leeft ze nu nog.

Els praat nooit met mij, ze deelt alleen maar korte bevelen uit zoals: 'kom hier', 'ruim op', 'laat dat'. Haar vriendinnen van de MMS komen stuk voor stuk uit goede families. Wij moeten de woonkamer uit als Els ze mee naar huis neemt. Het zijn keurige meisjes met mooie kleren aan. Ze geven als ze binnenkomen vader en moeder een hand en vragen dan: 'Hoe maakt u het?'

Soms ga ik op de trap zitten om door het bovenraampje van de kamerdeur te kijken wat ze doen. Niet veel bijzonders. Ze drinken kopjes thee en ik vang flarden gesprekken op over school en Pat Boone, Andy Williams en Gene Vincent, of over films, dansles, tennis en hockey. Dat we hierom de kamer uit moeten, begrijp ik niet. Als ik het moeder vraag, antwoordt ze dat Els recht op privacy heeft. Wat dat is, snap ik ook niet, maar ik heb geen zin om door te vragen.

Dan is er mijn oudste broer Max, hij maakt veel ruzie met vader. Er vallen vaak harde klappen, het is eng om te zien hoe zo'n grote jongen slaag krijgt. Ik houd mijn vingers in mijn oren en knijp mijn ogen stijf dicht. Vader heeft een woedend rood hoofd en schreeuwt, en mijn broer houdt tijdens het slaan zijn armen om zijn hoofd en slaakt korte, rauwe kreten.

Moeder zegt weleens tegen vader: 'Je zou eens wat leuks met die jongen moeten doen.' Maar daar voelt vader niets voor. Hij zegt: 'Laat die lummel eerst maar eens wat harder werken, dan praten we verder.'

Mijn broer zit op de HBS en om wat geld bij te verdienen, verkoopt hij in de pauze vulkoeken. Die staan in een grote doos op zolder. Ik eet er soms stiekem een op. Max bemoeit zich nooit met iemand. Hij gaat zwijgend zijn eigen gang.

Ik ben de derde in de familie. Ze hebben mij Nanny genoemd.

Max en ik schelen vijf jaar, Els is zeven jaar ouder dan ik. Er was nog een meisje voor mij geboren, maar dat heeft maar een half jaar geleefd. Ze had een nare ziekte, vandaar.

Na mij komen kort na elkaar nog twee meisjes, Anne en Eva.

Ik vertel mijn jongere zusjes weleens enge verhalen over gevaarlijke mannen met lange grijparmen en mesnagels om kleine kinderen te pakken. Dan kijken ze me eerst bang aan en daarna gillen ze heel hard. Verder speel ik nooit met ze, ik ken ze nauwelijks. Het valt wel op dat Anne een wit voetje probeert te halen bij vader. Ze gaat bij hem op schoot zitten en lacht lief naar hem.

‘Kleine donder,’ zegt hij dan. Anne is vaders hartenlapje, vindt moeder.

Ze krijgt ook cadeaus van hem: mooie nieuwe schriften en kleurpotloden, rolschaatsen, schoenen. Ze mag zelfs op ballet. Daar gaat ze naartoe met lichtroze glimmende dansschoenen die aan lange linten over haar schouder hangen. Ze loopt trippelend op haar tenen en kijkt er een beetje nuffig bij.

Anne brengt graag vaders brood naar het politiebureau als hij dienst heeft. Hij belooft haar met geld om tegenover het bureau bij Torino een ijsje te kopen. Vader is trots op Anne. Ik snap niet hoe mijn kleinere zusje het voor elkaar krijgt, waarom zij leuker en liever wordt gevonden en nooit straf krijgt.

Mijn jongste zusje Eva is een blond slungelig meisje met lichtblauwe ogen. Ze kan niet goed meekomen op school en is gauw kwaad om niets. Soms kijkt ze me aan en begint dan zomaar te schelden of te vechten. Ze molenwiekt er met haar stakerige armen vaak op los. Eva is dol op dieren en vooral op het paard van oom Wim, waar ze ook op rijdt. Dat is een wonderlijk gezicht, een jong blond meisje op een hoog paard, stap, stap, stap op het erf. Oom Wim is geen echte familie van ons. Hij heeft een grote boerderij iets buiten de stad. Op die plek hebben mijn ouders tijdens de oorlog gewoond en is Els geboren. Ik weet niet precies waarom ze daar de oorlog hebben uitgezeten, ik hoor ze vaak vertellen dat ze er niets tekort zijn gekomen. Ze zeggen als het erover

gaat: 'We merkten eigenlijk niks van de oorlog en hebben daar een fijne tijd gehad.'

Oom Wim komt elk jaar vlak voor Kerstmis een dikke kalkoen brengen. Hij is zelf ook verschrikkelijk dik en loopt moeizaam schommelend. Er hangt altijd een sigaar te rusten op zijn omgekrulde natte onderlip. Als hij in de buurt is, parkeert hij zijn grote donkerrode auto half in de tuin en komt bij ons aan de keukentafel zitten om wat te eten. Van de dokter moet hij dunner worden, hij mag nog maar twee sneden brood. In plaats van vijf dubbele boterhammen maakt moeder nu twee heel dik belegde broodjes voor hem en er moet altijd een 'jonkie' naast staan. 'Je spuugt er niet in,' zegt moeder als ze het borrelglaasje nog eens tot de rand toe vol schenkt.

Als oom Wim weer weg schommelt, links rechts links rechts, laat hij eerst nog een briefje van een gulden op tafel liggen. 'Dat is voor de kleine Eva,' zegt hij erbij, 'omdat ze mijn paard verzorgt.' Moeder bergt dat briefje op in haar eigen portemonnee als oom weg is. Oom Wim vraagt weleens aan Eva: 'Heb je al wat leuks van mijn geld gekocht?' Dan moet ze van moeder zeggen dat ze voor een fiets spaart.

Eva en ik hebben vaak ruzie. Ik erger me aan haar en pest haar graag. Dan gaat ze gillen en met voorwerpen gooien, of aan mijn haren trekken. Eva heeft een zelfbedacht vriendje die ze Monkie noemt. Daar praat ze mee: 'Gaat het wel met je, ben je weer zo geschrokken, nare mensen hè?' Ze neemt hem overal mee naartoe. Monkie is onzichtbaar maar Eva maakt toch altijd een plaatsje voor hem vrij. Om haar te pesten ga ik soms op die plek zitten. Dan wordt ze heel kwaad en als ik begin te lachen, krijgt ze paarse wangen van woede.

Moeder en Els zitten vaak in de voorkamer, de salon, te kletsen, met kopjes thee en koekjes erbij. Hun gesprek valt soms stil op het moment dat ik binnenkom. Maar als ik ga lezen of tekenen en stil ben, pakken ze de draad weer op.

Ik hoor ze praten over de kapper, familie, buren en filmsterren. Soms fluisteren ze over de pompbediende van het tankstation naast ons die ‘van de verkeerde kant is’ en zeggen zacht tegen elkaar, op geheimzinnige toon: ‘Mietje, het is een mietje.’ De pompbediende is een tengere blonde jongen in een witte overall, hij is heel aardig en geeft me weleens een rolletje pepermunt. Dat is eigenlijk alleen voor klanten bedoeld, maar dan zegt hij: ‘Jij bent ook een klein brommertje.’

Daarna gaat het over de paters in het klooster iets verderop. Moeder zegt tegen Els: ‘Jammer toch van sommige jongens, er zitten hele aantrekkelijke bij.’ Els vindt van niet: ‘Het zijn allemaal zije sokken.’

Een tijdje geleden waren de kersen in de tuin van de paters rijp. Ik trok een laaghangende tak vol dieprood lekkers naar me toe. Hap kers, spuug pit, hap kers, spuug pit, aan één stuk door, de ene kers was nog heerlijker dan de andere, het rode sap liep over mijn kin. Ineens hoorde ik iemand aankomen. Het was pater portier, een lange pater met een donkere baard en een heel diepe stem. Hij leek nog het meeste op een zwarte wolf. Ik liet de tak los en holde naar onze tuin. De pater rende me achterna. Zijn lange zwarte rokken klapperden en zijn zware stem riep: ‘Hier jij, kleine dief.’ Ik kon hem voor blijven, ik liet me over de heg heen rollen en rende het huis in en pas in de keuken stond ik stil. ‘Wat is er met jou gebeurd?’ vroeg moeder. ‘Je lip bloedt.’ Ik begon te huilen en vertelde dat er een zwarte wolf achter me aan zat en dat ik bij het vluchten gevallen was. Moeder veegde met een vaatdoek mijn mond af en stuurde me naar buiten. ‘Fantast,’ riep ze me na.

Els en moeder praten over kunst, boeken en muziek. Hun toon is aanstellerig en overdreven gewichtig, alsof alleen zij weten wat schoonheid is. Ze gaan weleens samen in de salon zitten en trekken de schuifdeuren demonstratief dicht om naar klassieke muziek te luisteren. Ze kijken er net zo schijnheilig bij als de beelden in de kerk.

Dit kan niet oprecht zijn, ik voel het, ik weet het. Het maakt me kwaad, dat ze zo onecht doen.

Op een dag kom ik uit school, en ik mag niet direct naar de kelder maar moet eerst in de keuken mijn oma gedag gaan zeggen. Ze heeft zoveel kleinkinderen dat ze mij niet herkent. ‘Dag kind,’ zegt ze.

Mijn moeder, Els en tante Rietje zitten samen met oma aan de keukentafel en kijken alledrie onafgebroken naar de emailen bak waarboven ze de aardappels schilt.

Er is iets gaande... Ik zie oma met haar dikke handen en enorme boezem driftig ‘de piepers jassen’, zoals ze dat zelf noemt. Ze houdt, met de bril op het puntje van d’r neus, het mesje in de ene en de aardappel draaiend in haar andere hand. Plotseling zie ik een van mijn witte muizen in de aardappelbak rondscharrelen.

Net als ik alarm wil slaan, pakt oma gedachteloos de muis, verstillt eerst en gooit het beestje dan keihard gillend door de lucht.

De grap is blijkbaar gelukt. ‘Ik doe het in mijn broek,’ piept tante Rietje. Moeder en zus komen niet meer bij, zeggen ze, terwijl ze hun buik vasthouden.

Oma kijkt verdwaasd voor zich uit met haar hand voor de mond geslagen.

De muis is dood. Ik pak het beestje voorzichtig op. Het bloedt uit zijn mond. Ik voel een enorm verdriet opkomen.

‘Och, je hebt toch genoeg van die dingen, hè,’ kirt moeder.

‘t Is zonde,’ mompelt tante Rietje, nu ze ziet dat het diertje dood is.

Moeder grist het dode muisje aan de staart uit mijn handen en gooit het achteloos in de vuilnisbak. Eindelijk zijn ze uitgelachen.

Ik haal de slappe dode muis uit het afval en begraaft hem in de tuin. Daarna ga ik met mijn springtouw in de tuin spelen. Ik spring en spring tot ik nergens meer aan hoeft te denken.

Een week later kom ik beneden in de kelder en vind de muizenbak helemaal leeg. Op de grijze vloer liggen verspreid donkerrode vlekken en spatjes. Max zit aan de keukentafel een boek te lezen en kijkt op als hij me ziet. Hij zegt dat er die middag een padvin-

der is langs geweest voor Heitje voor een Karweitje, een klusje voor een kwartje. Die jongen heeft voor vijftwintig cent alle muizen doodgetrapt.

‘Moeder vond het wel mooi geweest met die stinkdieren van je,’ zegt hij.

Ik ren naar moeder, ze zit boven op de slaapkamer voor de kaptafel haar gezicht op te maken. ‘Waarom mama, waarom moesten de muizen dood? Ze stonken niet, ik heb zo vaak de bak schoongemaakt!’ Ik moet zo erg huilen dat ik bijna niet meer kan praten.

‘Niet zo brutaal hè!’ Moeder is opgestaan en zegt: ‘Doe maar wat fatsoenlijks in plaats van bij die vieze beesten te zitten.’

Ze kletst me links en rechts op mijn wangen: ‘Daar en daar, nú heb je iets om te huilen.’

Nadat al mijn muisjes zijn vermoord, bedenk ik dat dieren misschien niet kunnen voelen. Om dat zeker te weten zoek ik in de tuin een dikke worm en knip die in kleine stukjes. Bij een witte vlinder scheur ik voorzichtig de vleugels af en een slak ontdoe ik van zijn huis. Ze geven geen geluid en dat troost me: dieren voelen niets.

De pop met het koude harde bakelieten hoofd, waar ik altijd mee slaap, prik ik met een vork in de stoffen buik. Geen gevoel, geen gevoel. Gelukkig maar, geen gevoel.

Kerstengel

Op school mag ik kerstengel zijn. Zuster Eufemia, de non met een hoofd zo geel als oud papier, heeft me uitgekozen. We oefenen veel, ik ben heel blij met mijn rol, want er zijn hele mooie engelenvleugels bij mijn witte lange jurk. Alle kinderen staan in een grote kring en ik mag alleen door de klas dansen en met mijn armen klapperen alsof ik een vogel ben.

Een week voor de uitvoering krijg ik de waterpokken. Het spijlenbed houdt me dagenlang gevangen en op een morgen sabbel ik uit verveling op een haarspeldje, dat ik per ongeluk doorslik. Als ik het de volgende dag aan mijn zusje Anne vertel, verklapt ze het meteen aan moeder, die me onmiddellijk een lepel vette olie geeft en me op de wc in de gang zet met de deur open.

De bel gaat. Het is de bakkersjongen. Hij lacht vrolijk naar moeder, terwijl hij haar twee in papier gedraaide broden aanreikt. Het is een jongen met een bleek sproetengezicht en lichtoranje krulletjes op zijn hoofd. Hij heeft een wit jasje aan en een blauw geruit sjaaltje om zijn nek. Dan wijst hij naar mij en vraagt: 'Zal ik de kleine mee uit fietsen nemen?'

Moeder haalt me van de wc en zet me in de broodmand voor op de fiets.

'Wai maar eens lekker uit,' zegt ze, en daar ga ik. Ik houd me stevig vast aan de dikke rieten rand van de fietsmand. De adem van de jongen hoor ik boven mijn hoofd op en neer gaan. Hij maakt grapjes en wijst huizen aan en vertelt wat voor brood de bewoners eten. En hij doet de mensen na met rare stemmetjes. De fiets rammelt over de straatstenen en het harde riet prikt in mijn benen.

Na een tijdje komen we schokkend tot stilstand bij het bos. De jongen tilt me uit de mand en ik loop aan zijn hand het pad op. Hij zet me na een korte wandeling tegen een boom en doet mijn broekje naar beneden. Dan zit hij op zijn hurken tegenover me

en prikt met een vinger vanonder in mij. Hij lacht, ik weet het niet, het doet zeer, het is niet goed. Ik ben bang. De jongen hijgt en lacht met zijn mond open. Hij zit intussen aan zichzelf te friemelen en dan is het plotseling afgelopen. Ik doe zelf mijn broekje omhoog en loop achter de jongen aan naar zijn fiets. Ik moet weer in de mand zitten, maar het doet nu nog meer pijn. De bakkersjongen zegt niets tegen mij. Hij fluit en kijkt over me heen.

Als we bij ons huis zijn aangekomen, overhandigt hij me aan moeder, die me weer op de wc zet.

‘Zitten blijven tot dat ding eruit is,’ zegt ze. En als eindelijk de haarspeld tevoorschijn komt, mag ik gaan spelen. Moeder gaat voor het raam zitten lezen en let niet meer op mij. Ik kijk naar haar en weet dat ik haar niets kan vertellen. Het schrijnt daar beneden, er is iets verkeerd met mij gebeurd, maar ik ben nog bang voor moeder dan voor de bakkersjongen.

De volgende dag mag ik weer naar school, ik ren de klas in en zoek de gele non.

‘Ik ben beter,’ juich ik. Maar dan zie ik dat Anneke de Boer de engelenvleugels aan heeft.

‘Jij hebt nog vlekken,’ zegt de gele non.

Met een prikdeken om mijn schouders en een stok in de hand ben ik herder geworden.

‘Vrede op aarde aan de mensen van goede wille,’ zingt het nonenkoor met hoge stemmen bij de uitvoering van het kerstspel.